

DOI: 10.35774/app2021.02.149
УДК 347.72.04

Василь Позняк,

аспірант Науково-дослідного інституту
приватного права і підприємництва імені
академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3049-6062>

РОЗПОРЯДЖЕННЯ КОРПОРАТИВНИМИ ПРАВАМИ ПОДРУЖЖЯ

Стаття присвячена аналізу способів розпорядження корпоративними правами подружжя. Доведено, що при відчуженні корпоративних прав та при виході з юридичної особи корпоративного типу одним із подружжя – учасником юридичної особи корпоративного типу згода на припинення корпоративних відносин між учасником і юридичною особою іншого з подружжя не потрібна. Така згода презюмується в силу закону. Визначено, якщо один із подружжя зареєстрований як акціонер акціонерного товариства, а інший з подружжя – ні, то відчуження корпоративних прав (акцій), в тому числі викуп акцій товариством, може відбуватися без згоди іншого з подружжя; якщо обоє із подружжя зареєстровані як співвласники акцій товариства, то їхня згода на відчуження корпоративних прав (акцій), в тому числі викуп акцій товариством, має бути обов'язковою.

Ключові слова: корпоративні права, подружжя, договір, закон, відчуження корпоративних прав, право вимоги.

Позняк В.

Распоряжение корпоративными правами супругов

Статья посвящена анализу способов распоряжения корпоративными правами супругов. Доказано, что при отчуждении корпоративных прав и при выходе из юридического лица корпоративного типа одним из супругов - участником юридического лица корпоративного типа согласие на прекращение корпоративных отношений между участником и юридическим лицом другого супруга не требуется. Такое согласие презюмируется в силу закона. Определено, если один из супругов зарегистрирован как акционер акционерного общества, а другой из супругов - нет, то отчуждение корпоративных прав (акций), в том числе выкуп акций обществом, может происходить без согласия другого супруга; если оба из супругов зарегистрированы как совладельцы акций общества, то их согласие на отчуждение корпоративных прав (акций), в том числе выкуп акций обществом, должно быть обязательным.

Ключевые слова: корпоративные права, супруги, договор, закон, отчуждения корпоративных прав, право требования.

Pozniak V.

Disposal of corporate rights of spouses

The article is devoted to the analysis of ways to dispose of corporate rights of spouses. It is determined that the alienation of corporate rights, withdrawal from the company and exclusion of a participant from a legal entity of corporate type is a form of realization of subjective corporate law of the spouses by an order aimed at terminating corporate relations between the participant and corporate legal entity.

It is proved that in case of alienation of corporate rights and withdrawal from a corporate legal entity by one of the spouses - a participant of a corporate legal entity, consent to termination of corporate relations between the participant and the legal entity of the other spouse is not required. Such consent is presumed by law. The other spouse agrees to contribute the property that is jointly owned by the spouses to the authorized capital of the corporate legal entity, as a result of which the latter has either the right to claim the property obtained as a result of alienation of corporate rights or withdrawal from the legal entity. The other spouse may also be entitled to compensation for half of the share in the authorized capital of the respective legal entity and half of the share of income received from its activities (in the case of division of joint ownership).

It is determined that if one of the spouses is registered as a shareholder of a joint-stock company and the other of the spouses is not, then the alienation of corporate rights (shares), including redemption of shares by the company, may occur without the consent of the other spouse; if both spouses are registered as co-owners of the company's shares, their consent to the alienation of corporate rights (shares), including the repurchase of shares by the company, must be mandatory subject to the law in this area.

Keywords: corporate rights, spouses, contract, law, alienation of corporate rights, right of claim.

Постановка проблеми. Спільним для корпоративного та сімейного права є те, що способи виникнення суб'єктивного корпоративного права і права спільної сумісної власності за критерієм правонаступництва можна розмежувати на первісні, що зумовлюють виникнення права власності вперше, і похідні, які передбачають виникнення права власності у набувача внаслідок його переходу від попереднього власника до нового за їх спільною волею. У категорію похідних способів набуття права відносять правочини, що вчиняються на підставі договору або в силу закону. Розпорядження корпоративними правами подружжя є одним із видів похідного способу набуття і припинення права, що відбувається шляхом його переходу у власність інших осіб на підставі договору чи закону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню, пов'язаному із переходом корпоративних прав за договором від учасника юридичної особи корпоративного типу до інших осіб присвячено значну кількість наукових публікацій. Не є виключенням і питання про розпорядження корпоративними правами подружжя, що теж звертає значну увагу вчених. Серед наукових праць, присвячених правонаступництву корпоративних прав, в тому числі корпоративних прав подружжя, можна виокремити доповіді В. А. Васильєвої, Н. Д. Вінтоняк, І. В. Жилінкової, О. О. Сосули, Л. В. Сіщук, В. І. Цікала, І. М. Череватенка та інших.

Метою статті є розкрити способи розпорядження корпоративними правами подружжя та окреслити правові можливості кожного із подружжя у разі добровільного позбавлення статусу учасника юридичної особи корпоративного типу того із подружжя, хто є таким учасником.

Виклад основного матеріалу дослідження. У юридичних особах корпоративного типу правовими формами реалізації суб'єктивного корпоративного права шляхом розпорядження є відчуження корпоративних прав за договором, вихід з товариства, виключення з товариства та вибуття з товариства внаслідок звернення стягнення частки у статутному (складеному капіталі) або смерті особи, якщо інші підстави не передбачені законом. Виключенням є АТ, оскільки правовими формами розпорядження акціями є відчуження корпоративних прав за договором третім особам, викуп акцій товариством, звернення стягнення на акції або смерть особи.

О. О. Сосула зазначає, що відчуження є одним зі способів розпорядження майновим правом, унаслідок чого змінюється правомочний суб'єкт. Відповідно майнові правомочності корпоративного права припиняються у попереднього суб'єкта корпоративних відносин і виникають у нового [12 с. 72 – 73]. А. Сліпченко доводить, що об'єктом відчуження у цивільному обороті майнові права розглядаються лише як об'єкти цивільних прав, а не як елемент змісту правовідносин. Більше того, відповідно до ч. 2 ст. 190 ЦК України майнові права як об'єкти для зручності віднесені до неспоживаних речей, а тому і відчужуватися мають за правилами останніх [11, с. 60]. В. А. Васильєва зазначає, що корпоративне право як самостійний оборотоздатний об'єкт охоплюється поняттям «майнові права» і тому може виступати предметом різних цивільно-правових договорів [1, с. 107]. Л. В. Сіщук вказує на те, що застосований законодавцем термін «частка», «акція» – це тільки правова форма, у якій корпоративні права переходять від учасника товариства до інших осіб [10, с. 63 – 64]. Погоджуючись з думками вчених розглянемо особливості порядку розпорядження корпоративними правами подружжя.

У всіх випадках правонаступництва важливим є дотримання двох умов: 1) наявність у відчужувача права, яке він має намір відступити; 2) правова можливість розпорядитися таким правом [9, с. 10]. Відчуження корпоративних прав може здійснюватися на підставі договорів купівлі-продажу, дарування, міни та інших, передбачених чинним законодавством України [3, с. 123]. Поряд з відчуженням корпоративних прав варто звернути увагу й на вихід та виключення з товариства.

Право на вихід з товариства є суб'єктивним корпоративним правом, яке учасник реалізує у разі виявлення наміру вивести активи з товариства. Вихід з товариства є безпосередньою дією учасника, яка спрямована на припинення корпоративних відносин з товариством. Формою реалізації виходу з товариства є заява, яка у письмовій формі подається до товариства і підписується учасником [8, с. 153]. Відмінність між відчуженням частки у статутному капіталі і виходом з товариства полягає у тому, що вихід з товариства є одностороннім правочином, спрямованим на припинення корпоративних відносин між учасником і товариством незалежно від згоди інших учасників чи самого товариства, що вчиняється шляхом подання заяви про вихід, а відчуження частки здійснюється учасником шляхом укладення договору, що зумовлює перехід корпоративних прав від учасника товариства до інших учасників, самого товариства чи третіх осіб, якщо законом чи статутом не передбачено обмежень щодо оборотоздатності частки [7, с. 226 – 227].

Разом із тим, як при виході з товариства, так й при відчуженні частки, як правило, здійснюється виплата дійсної (ринкової) вартості частки учасника. Однак вихід учасника з товариства та продаж частки мають різні правові наслідки. По-перше, при здійсненні продажу частки у статутному капіталі учасник

зобов'язується передати частку покупцю, а покупець оплатити вартість частки на ринкових засадах, визначених учасником. У разі продажу частки іншій особі учасник (продавець) втрачає право на отримання від товариства будь-яких виплат. По-друге, якщо при відчуженні частки товариство має право здійснити викуп частки учасника, то при виході учасника таке право товариства перетворюється в обов'язок останнього [7, с. 232].

Поряд із виходом з товариства виділяють виключення учасника з товариства, що полягає у примусовому припинення участі в товаристві учасником, який систематично не виконує чи виконує неналежним чином обов'язки, покладені на нього товариством, або який перешкоджає своїми діями (бездіяльністю) досягненню цілей товариства [6, с. 236]. Спільним при виході та виключенні зі складу учасників товариства є те, що учасник має право на виплату вартості частини майна товариства, що пропорційна частці цього учасника у статутному (складеному) капіталі товариства [6, с. 237].

Таким чином, відчуження корпоративних прав, вихід з товариства та виключення учасника з юридичної особи корпоративного типу є формою реалізації суб'єктивного корпоративного права подружжя шляхом розпорядження, спрямованого на припинення корпоративних відносин між учасником та юридичною особою корпоративного типу. На відміну від виключення учасника з юридичної особи корпоративного типу, що здійснюється поза волею учасника з ініціативи юридичної особи та з підстав, визначених законом, відчуження корпоративних прав та вихід учасника з юридичної особи є добровільним волевиявленням учасника, що реалізується в залежності від суб'єктивних та об'єктивних обставин, що зумовлюють вибір відповідної форми реалізації. Однак саме в таких випадках, коли один із подружжя – учасник юридичної особи корпоративного типу приймає рішення про розпорядження корпоративними правами на власний розсуд та за власною волею, постає питання про те, що чи має право такий учасник відчужувати корпоративні права чи виходити з товариства без згоди іншого з подружжя, хто не є учасником юридичної особи, але надав згоду на передання майна, що є спільною сумісною власністю, до статутного капіталу юридичної особи корпоративного типу.

І. В. Жилінкова зазначає, що кожен правочин щодо спільного майна подружжя має спиратися на спільну волю чоловіка та дружини. Якщо ж правочин укладає лише один з подружжя, згода другого з подружжя має бути виражена відповідним чином [5, с. 99]. І. М. Череватенко вказує, що незважаючи на те, чиє ім'я зазначено у правовстановлюючому документі, майно належить рівною мірою обом з подружжя за умови його набуття під час перебування у шлюбних відносинах. У разі вчинення одним з подружжя правочину щодо розпорядження іншим майном презюмується, що він вчинений за згодою другого з подружжя (ст. ст. 63, 65 СК України) [14, с. 339].

Такий висновок впливає ще й зі ст. 60 СК України, що майно, набуте подружжям за час шлюбу, належить дружині та чоловікові на праві спільної сумісної власності незалежно від того, що один з них не мав з поважних причин (навчання, ведення домашнього господарства, догляд за дітьми, хвороба тощо) самостійного заробітку (доходу). Крім того, у п. 30 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя» від 21 грудня 2007 р. зазначається про рівність прав кожного із подружжя на володіння, користування і розпорядження майном, що належить їм на праві спільної сумісної власності (якщо інше не встановлено домовленістю між ними) та необхідність взаємної згоди подружжя на розпорядження майном, що є об'єктом права його спільної сумісної власності.

Отже, можна припустити, що при відчуженні корпоративних прав чи виході з товариства один із подружжя – учасник юридичної особи корпоративного типу зобов'язаний отримати згоду іншого з подружжя на припинення корпоративних відносин з юридичною особою.

Згідно з ч. 2, ч. 3 ст. 65 СК України передбачено, що при укладенні договорів одним із подружжя вважається, що він діє за згодою другого з подружжя. Для укладення одним із подружжя договорів, які потребують нотаріального посвідчення і (або) державної реєстрації, а також договорів стосовно цінного майна, згода другого з подружжя має бути подана письмово. Згода на укладення договору, який потребує нотаріального посвідчення і (або) державної реєстрації, має бути нотаріально засвідчена. Таким чином, форма згаданої згоди – нотаріально засвідчена заява.

Якщо звернутися до норм корпоративного законодавства, то у п. 4 ч. 1 ст. 116 ЦК України передбачено, що договір відчуження майна, предметом якого є частка (її частина) у статутному (складеному) капіталі товариства, укладається у письмовій формі. Згідно ж нововведень ст. 21 Закону України «Про ТОВ та ТДВ» передбачено, що учасник товариства може встановити вимогу нотаріального посвідчення правочину з відчуження, застави частки такого учасника у статутному капіталі відповідного товариства та

скасувати таку вимогу. У ч. 5 ст. 17 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» закріплено положення тільки про те, що у заяві про вихід або в акті приймання – передачі частки у статутному капіталі товариства необхідним є засвідчення справжності підпису учасника.

Отже, якщо виходити з тлумачення ст. 65 СК України, то письмова згода з нотаріальним засвідченням заяви іншого з подружжя – не учасника юридичної особи корпоративного типу може вимагатися тільки у тому випадку, якщо учасник товариства виявить намір укласти договір про відчуження корпоративних прав з вимогою нотаріального посвідчення правочину. Втім, за загальним правилом, договори про відчуження корпоративних прав укладаються в письмовій формі, у зв'язку з чим згода іншого з подружжя презюмується незалежно від форми її виявлення. Щодо віднесення договору про відчуження корпоративних прав до договорів стосовно цінного майна, за якого згода другого з подружжя має бути подана письмово, то в даному випадку таке формулювання законодавця має оціночний характер і не завжди може бути враховане при укладенні таких договорів.

Проте, вважаємо, що положення ч. 2 і ч. 3 ст. 65 СК України не доцільно застосовувати до договорів про відчуження корпоративних прав. У даному аспекті варта уваги думка Н. Д. Вінтоняк, яка зазначає, що згода подружжя на відчуження корпоративних прав не підпадає під застосування норм ч. 2 ст. 65 СК України, оскільки корпоративні права не належать подружжю на праві спільної сумісної власності [2, с. 9]. Учасник корпоративних відносин за договором відчужує не майно, що належить подружжю на праві спільної сумісної власності, а корпоративні права, які належать виключно йому. І ці права є персоніфікованими за рахунок участі в юридичній особі корпоративного типу [3, с. 130]. Оскільки вихід учасника з товариства теж є формою реалізації суб'єктивного корпоративного права, то, відповідно, й у цьому разі згода іншого з подружжя на вихід з юридичної особи не повинна вимагатися. Варто зазначити, що така позиція відображена й у судовій практиці. Зокрема, у Постанові КГС ВС України від 12. 11. 2019 р. № 918/598/18 та у Постанові КЦС ВС України від 10. 10. 2018 р. №569/6236/16-ц зазначається про те, що учасник господарського товариства має право розпорядження належною йому часткою в статутному капіталі товариства без згоди другого подружжя.

При відчуженні корпоративних прав та при виході з юридичної особи одного з подружжя – учасника, що супроводжується виплатою ринкової вартості розміру частки у статутному капіталі, у іншого з подружжя – не учасника виникає право вимоги майна, отриманого від відчуження корпоративних прав та при виході з юридичної особи корпоративного типу. Як зазначає Н. Д. Вінтоняк таке право вимоги виступає майновим правом, оскільки спрямоване на задоволення майнових інтересів іншого з подружжя. При цьому задоволення інтересів здійснюється через реалізацію права вимоги шляхом пред'явлення останнього до іншого з подружжя, а не до юридичної особи корпоративного типу [3, с. 84 – 85]. Крім того, у разі виникнення спору між подружжям, що супроводжується поділом майна, що є спільною сумісною власністю подружжя, в судовій практиці висловлено позицію про те, що відчуження корпоративних прав одним із подружжя не позбавляє права іншого з подружжя претендувати на компенсацію 1/2 частки внеску до статутного капіталу відповідного товариства, а також 1/2 частки отриманих доходів від діяльності товариства.

Що ж стосується акцій акціонерного товариства, то у даному випадку ситуація є дещо іншою. Це зумовлено й позицією судової практики, і законодавчими нормами. Згідно п. 29 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя» від 21 грудня 2007 р. визначено, якщо акції належать до спільної сумісної власності подружжя, то їх відчуження можливе лише за умови надання згоди другим з подружжя, а у випадку розірвання шлюбу, акції мають ділитись між подружжям нарівні з іншим майном.

У правовій літературі з цього приводу є певні застереження. Зокрема, Є. Даниленко зазначає, що відчуження акцій, придбаних одним із подружжя за час шлюбу за спільні кошти сім'ї, у тому числі акціонерному товаристві, можливе лише за згодою осіб, яким вони належать. При цьому відповідно до ст. 65 СК України при укладенні договору викупу акцій одним із подружжя вважається, що він діє за згодою другого з подружжя, за винятком випадків, коли здійснюється відчуження цінного майна, до якого цілком можна віднести значні за розміром пакети акцій. В останньому випадку згода другого з подружжя має бути надана в письмовій формі [4, с. 42]. Натомість Н. Д. Вінтоняк стверджує, що акція не може перебувати на праві спільної сумісної власності подружжя. Акція посвідчує права власника, включаючи майнові та немайнові права. А оскільки права власника акції є неподільними, то вони в повному обсязі належать йому. І

реалізація корпоративного права, що в сукупності складається із майнових та немайнових прав акціонера належить виключно тому з подружжя, хто є акціонером [3, с. 116].

Разом з тим, цікавим з точки зору науки залишається і той момент, що положеннями чинного законодавства України, а саме, Законами України «Про акціонерні товариства», «Про депозитарну систему України», «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» передбачено, що акція може перебувати у спільній власності декількох осіб, у зв'язку з чим рахунок у цінних паперах депонента може відкриватися депозитарною установою на підставі договору про обслуговування рахунка в цінних паперах співвласникам цінних паперів, у якому визначаються повноваження щодо управління рахунком у цінних паперах одним із співвласників. Тобто право власності на акцію може виникати в обох з подружжя, але реалізувати корпоративні права може тільки той з подружжя, щодо якого вони дійшли згоди. Водночас, враховуючи, що діє презумпція спільної сумісної власності подружжя, то навіть тоді, коли акції набуті в період шлюбу одним з подружжя, на якого зареєстроване право власності на акції, інший з подружжя не втрачає прав на спільне майно. Адже фіксація прав у системі депозитарного обліку є необхідною для того, щоб новий власник мав можливість здійснювати реалізацію прав, що пов'язані з акцією [9, с. 11]. Тому, оскільки законодавство дозволяє і прописує можливість зареєструвати пакет акцій на декількох співвласників, в тому числі подружжя, то при відчуженні корпоративних прав варто звертати увагу саме на інформацію про те, чи є акціонери одноособовими власниками чи співвласниками згідно даних системи депозитарного обліку цінних паперів.

В той же час, на відміну від інших юридичних осіб корпоративного типу, акціонери акціонерного товариства не мають права на вихід з товариства, проте законодавець виокремлює право акціонера на викуп акцій, що, на нашу думку, є схожою правовою конструкцією з особливим порядком реалізації. Як зазначає В. І. Цікало суб'єктивне право на викуп акцій є лише одним з елементів змісту правовідносин викупу і включає у себе сукупність правових можливостей, які належать акціонеру у зв'язку з викупом у нього акцій. Для акціонерного товариства придбання власних акцій в акціонера є не правом, а обов'язком, який виникає з моменту пред'явлення відповідної пропозиції (вимоги) акціонером [13, с. 25]. У разі поділу суб'єктивного права акціонера на викуп у нього акцій товариством треба застосовувати критерій суб'єкта ініціативи викупити акції, а саме: від кого вона виходить. За цим критерієм право на обов'язковий викуп акцій товариством можна поділити на два види: 1) право на обов'язковий викуп акцій з ініціативи товариства (ст. 66 Закону України «Про АТ»); 2) право на обов'язковий викуп акцій з ініціативи акціонера (ст. 68 Закону України «Про АТ») [13, с. 26].

Відповідно, вважаємо, якщо один із подружжя зареєстрований як акціонер акціонерного товариства, а інший з подружжя – ні, то відчуження корпоративних прав (акцій), в тому числі викуп акцій товариством, може відбуватися без згоди іншого з подружжя; якщо обоє із подружжя зареєстровані як співвласники акцій товариства, то їхня згода на відчуження корпоративних прав (акцій), в тому числі викуп акцій товариством, має бути обов'язковою з урахуванням норм законодавства у вказаній сфері. Крім того, при відчуженні (викупі) акцій одного з подружжя в першу чергу потрібно визначити чи це особиста приватна власність одного з подружжя чи це їх спільна сумісна власність.

Висновки. Таким чином, при відчуженні корпоративних прав та виході з юридичної особи корпоративного типу одним із подружжя – учасником юридичної особи корпоративного типу згода на припинення корпоративних відносин між учасником і юридичною особою іншого з подружжя не потрібна. Така згода презюмується в силу закону, оскільки інший з подружжя надав згоду на внесення майна, що є спільною сумісною власністю подружжя, до статутного капіталу юридичної особи корпоративного типу, у результаті чого в останнього виникає або право вимоги на майно, отримане у результаті відчуження корпоративних прав чи при виході з юридичної особи, або право на компенсацію половини частки внеску до статутного капіталу відповідної юридичної особи та половину частки отриманих доходів від її діяльності (у разі поділу спільної сумісної власності).

Список використаних джерел

1. Васильєва В. А. Корпоративні правочини: питання кваліфікації. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Збірник наукових статей. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*. 2011. Випуск 27. С. 104 – 110.
2. Вінтоняк Н. Д. Правовий режим корпоративних прав подружжя: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. Івано-Франківськ, 2019. 20 с.

3. Вінтоняк Н. Д. Правовий режим корпоративних прав подружжя: дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2019. 218 с.
4. Даниленко Є. Придбання акціонерним товариством акцій одного з подружжя. *Право України*. 2012. № 11. С. 40 – 42.
5. Жилінкова І. В. Механізми здійснення окремих категорій суб'єктивних цивільних та сімейних прав. *Приватноправові механізми здійснення та захисту суб'єктивних прав фізичних та юридичних осіб: колективна монографія* / В. Л. Яроцький, В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатеева, І. В. Жилінкова та ін. / За наук. ред. проф. В. Л. Яроцького. Харків: Юрайт, 2013. С. 89 – 115.
6. Корпоративне право Австрії та України: монографія / Васильєва В. А., Ковалишин О. Р., Вікторія Робертсон [та ін.]; за ред. проф. В. А. Васильєвої. Івано-Франківськ, 2015. 250 с.
7. Сіщук Л. В. Відчуження частки та вихід з товариства: порівняльно-правова характеристика правових конструкцій. *Корпоративне право України та інших європейських країн: шляхи гармонізації: Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції* / НДІ приватного права і підприємництва ім. академіка Ф.Г.Бурчака НАПрН України; за ред. д-ра юрид. наук, акад. НАПрН України В. В. Луця. Івано-Франківськ, 2015. С. 226 – 233.
8. Сіщук Л. В. Колізії у правовому регулюванні щодо визначення моменту виходу учасника з господарського товариства. *Приватне право і підприємництво. Збірник наукових праць*. 2016. Вип. 15 / Редкол.: Крупчан О. Д. (гол. ред.) та ін. К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України, 2016. С. 150 – 154.
9. Сіщук Л. В. Правонаступництво в корпоративних правовідносинах: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. Київ, 2014. 20 с.
10. Сіщук Л. В. Правонаступництво в корпоративних правовідносинах: дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2014. 229 с.
11. Сліпченко А. Відчуження у цивільному праві. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 7. С. 59 – 63.
12. Сосула О. О. Цивільно-правові способи розпорядження корпоративними правами: дис. на здобуття наук. ступеня доктора філософії у галузі права. Львів, 2021. 223 с.
13. Цікало В. Умови здійснення права акціонерів на викуп акцій з ініціативи товариства. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 3. С. 25 – 30.
14. Череватенко І. М. Нотаріальне посвідчення права власності на частку в спільному майні подружжя. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. С. 337 – 345.

References

1. Vasylyeva, V.A. () Korporatyvni pravochyny: pytannya kvalifikaciyi [Corporate transactions: the qualification]. Aktualni problemy vdoskonalennya chynnogo zakonodavstva Ukrayiny: Zbirnyk naukovykh statei. Vypusk 27. Ivano-Frankivsk: Prykarpatskyi nacionalnyi universytet imeni Vasylya Stefanyka, 2011. S. 104 – 110 [in Ukrainian].
2. Vintonyak N. D. (2019). Pravovyj rezhym korporatyvnyh prav podruzhhya [Legal regime of corporate rights of spouses]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. yuryd. nauk za specialnistyu 12.00.03 – Cyvilne pravo i cyvilnyj proces; simejne pravo; mizhnarodne pryvatne pravo. Ivano-Frankivsk. 2019. 20 s. [in Ukrainian].
3. Vintonyak, N. D. (2019). Pravovy rezhym korporatyvny`x prav podruzhhya [Legal regime of corporate rights of spouses]: dys. na zdobuttia nauk. stup. kand. yuryd. nauk: 12.00.03. Kyiv. 2019. 218 s. [in Ukrainian].
4. Danylenko, Ye. Prydbannya akcionerny`m tovary`stvom akcij odnogo z podruzhhya [Acquisition of shares of one of the spouses by a joint-stock company]. *Pravo Ukrainy`*. # 11. 2012. S. 40 – 42. [in Ukrainian].
5. Zhy`linkova I. V. Mexanizmy` zdijsnennya okremy`x kategorij sub`yekty`vny`x cy`vil`ny`x ta simejny`x prav [Mechanisms for exercising certain categories of subjective civil and family rights]. *Pry`vatnopravovi mexanizmy` zdijsnennya ta zaxy`stu sub`yekty`vny`x prav fizy`chny`x ta yury`dy`chny`x osib: kolekty`vna monografiya* / V. L. Yarocz`ky`j, V. I. Bory`sova, I. V. Spasy`bo-Fatyeyeva, I. V. Zhy`linkova ta in. / Za nauk. red. prof. V. L. Yarocz`kogo. X.: Yurajt, 2013. 272 s. S. 89 – 115. [in Ukrainian].
6. Korporaty`vne pravo Avstriyi ta Ukrayiny` [Corporate law of Austria and Ukraine]: monografiya / Vasy`l`yeva V. A., Kovaly`shy`n O. R., Viktoriya Robertson [ta in.]; za red. prof. V. A. Vasy`l`yevoyi. Ivano-Frankivs`k, 2015. 250 s. [in Ukrainian].

7. Sishchuk L. V. Vidchuzhennya chastky` ta vy`xid z tovary`stva: porivnyal`no-pravova xaraktery`sty`ka pravovy`x konstrukcij [Alienation of shares and withdrawal from the company: comparative legal characteristics of legal structures]. Korporaty`vne pravo Ukrayiny` ta inshy`x yevropejs`ky`x krayin: shlyaxy` garmonizaciyi: Zbirny`k naukovy`x pracz` za materialamy` Mizhnarodnoyi naukovo-prakty`chnoyi konferenciyi; za red. d-ra yury`d. nauk, akad. NAPrN Ukrayiny` V. V. Lucyu. Ivano-Frankivs`k, 2015. S. 226 – 233. [in Ukrainian].
8. Sishchuk L. V. Koliziyi u pravovomu regulyvanni shhodo vy`znachennya momentu vy`xodu uchasny`ka z gospodars`kogo tovary`stva [Conflicts in legal regulation to determine the moment of withdrawal of a participant from the company]. Pry`vatne pravo i pidpry`yemny`cztvo. Zbirny`k naukovy`x pracz`. Vy`p. 15, 2016 r. / Redkol.: Krupchan O. D. (gol. red.) ta in. K.: Naukovo-doslidny`j insty`tut pry`vatnogo prava i pidpry`yemny`cztva imeni akademika F. G. Burchaka Nacional`noyi akademiyi pravovy`x nauk Ukrayiny`, 2016. S. 150 – 154. [in Ukrainian].
9. Sishchuk L. V. Pravonastupny`cztvo v korporaty`vny`x pravovidnosy`nax [Succession in corporate legal relations]: avtoref. dy`s. na zdobuttya nauk. stup. kand. yury`d. nauk za special`nistyu 12.00.03 – cy`vil`ne pravo i cy`vil`ny`j proces; simejne pravo; mizhnarodne pry`vatne pravo. Ky`yiv. 2014. 20 s. [in Ukrainian].
10. Sishchuk L. V. Pravonastupny`cztvo v korporaty`vny`x pravovidnosy`nax [Succession in corporate legal relations]: dy`s. na zdobuttya nauk. stup. kand. yury`d. nauk: 12.00.03. Ky`yiv. 2014. 229 s. [in Ukrainian].
11. Slipchenko A. Vidchuzhennya u cy`vil`nomu pravi [Alienation in civil law]. Pidpry`yemny`cztvo, gospodarstvo i pravo. # 7. 2018. S. 59 – 63. [in Ukrainian].
12. Sosula O. O. Cy`vil`no-pravovi sposoby` rozporядzhennya korporaty`vny`my` pravamy` [ Civil law ways of disposing of corporate rights]: dy`s. na zdobuttya nauk. stupenya doktora filosofiyi u galuzi prava. L`viv. 2021. 223 s. [in Ukrainian].
13. Cikalo V. Umovy` zdijsnennya prava akcioneriv na vy`kup akcij z iniciaty`vy` tovary`stva [Conditions for exercising the right of shareholders to repurchase shares at the initiative of the company]. Pidpry`yemny`cztvo, gospodarstvo i pravo. # 3. 2018. S. 25 – 30. [in Ukrainian].
14. Cherevatenko I. M. Notarial`ne posvidchennya prava vlasnosti na chastku v spil`nomu majni podruzhhzha [Notarization of ownership of a share in the joint property of the spouses]. Aktual`ni problemy` derzhavy` i prava. 2012. S. 337 – 345. [in Ukrainian]

Стаття надійшла до редакції 06.06.2021.